

Göteborg den 28 februari 2025
Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljö-
domstolen
mmd.vanersborg@dom.se

Synpunkter på West Wind Offshore AB:s ansökan om tillstånd för vindparken Västvind, M 3040-23

Sveriges Fiskares PO (SFPO) företräder cirka 220 fiskefartyg som är verksamma inom det demersala fisket. Vi har medlemmar längs hela den svenska kusten – från Strömstad till Kalix. SFPO står för ett långsiktigt hållbart fiske och våra medlemmar är bland de bästa när det handlar om selektivitet, skonsamhet och kvalitet.

Ärendet

Vid Vänersborgs tingsrätt, mark- och miljödomstolen, har West Wind Offshore AB (Bolaget) ansökt om tillstånd enligt miljöbalken för uppförande, drift och avveckling av del av Västvind vindkraftpark i Västerhavet. Domstolen bjuder nu in till synpunkter på ansökan och miljökonsekvensbeskrivning.

SFPO:s synpunkter

Övergripande synpunkter

Det svenska systemet med tillstånd enligt olika lagstiftningar för olika delar av etableringen, där en del av etableringen i sin helhet inte blir förverkligad utan att de andra blir det, gör att ansökningar för de olika delarna ur SFPO:s perspektiv blir en och samma fråga. Som det är nu är det en sorts flerdubbelprovning som skapar en rörig situation. Ansökan om vindparken Västvind är ett praktexempel på denna röra: Länsstyrelsen i Västra Götaland ger beslutsförslag till regeringen vad gäller parkens tillåtlighet i Sveriges ekonomiska zon (EZ), SGU ger förslag till beslut enligt kontinentalsockellagen för utläggning och bibehållande av

undervattenskablar i EZ, och Mark- och miljödomstolen (MMD) prövar tillåtligheten för både park och kablar inom territorialvattnet. Vi utgår ifrån att inga delar av parken blir av utan de andra, därför gäller vårt yttrande etableringen som helhet.

SFPO har i olika sammanhang gjort tydligt att det aktuella parkområdet är av riksintresse för yrkesfisket och ett synnerligen viktigt fångstområde för havskräfta och således viktigt för livsmedelsförsörjningen. Dessa omständigheter gör att SFPO starkt motsätter sig vindkraftsetablering i det aktuella området.

Norra Västerhavet är ett för Sverige unikt område med många skyddsvärda arter och området är av mycket stor betydelse för fortlevnaden av kommersiella arter av fisk och skaldjur i Skagerrak. I dagsläget är kunskapen är mycket dålig om storskaliga vindkraftsetableringars effekter på fiskars och skaldjurs reproduktion, tillväxt och vandringar. I huvudsak utgår kunskapen från på extrapolering av laboratoriestudier och studier av små vindparker, på förhållandevis grunt vatten nära kust, med få turbiner och låg produktionskapacitet. De parker som nu är aktuella har en helt annan karaktär. Mycket få studier omfattar flera påverkansfaktorer eller ekosystemkomponenter samtidigt.

På grund av miljöproblemen i Östersjön finns det kvarvarande yrkesfisket av betydelse för svensk marin livsmedelsproduktion i Västerhavet. Regeringens beslut om att medge tillstånd till två vindparker i Kattegatt, Kattegatt Syd och Galene, innebär att större delen av det haländska yrkesfisket kommer att utraderas. Nyligen har även parken Poseidon fått tillstånd av regeringen och Länsstyrelsen i Västra Götaland har förordat att parken Mareld ska få tillstånd. SFPO anser att vi närmar oss en situation i vilken svensk kapacitet för yrkesfiske i västerhavet, samt den livsmedelsproduktion och krisberedskap den står för, kan gå förlorad. Om svensk förnyelsebar marin livsmedelsproduktion ska kunna säkras för framtiden måste de viktiga områdena i norra Västerhavet värnas. SFPO anser därför att föreliggande ansökan ska avslås.

Effekter på fiskbestånd och marin miljö

I miljökonsekvensbeskrivningen diskuterar bolaget olika påverkansfaktorer av betydelse för fiskbestånd och marin miljö. Det är faktorer som undervattensbuller, grumling/sedimentpålagring, ianspråktagande av bottenyta/habitatförlust, förändrade och nya habitat samt elektromagnetiska fält. Frågan är hur dessa faktorer påverkar fiskars beteende, kommunikation, lek, uppväxt, vandringar och beståndens fortlevnad. Vad gäller påverkan bedömer bolaget att negativa påverkan i olika skeden av etableringen generellt kommer att vara obetydlig eller liten. Något uppfriskade är dock att bilaga C6 inte överdriver möjliga positiva reveffekter, vilket är fallet i många andra miljökonsekvensbeskrivningar: "En ökning av fisk i närhet till vindkraftverken är att vänta till följd av rev- och skyddseffekter. Detta kan uppkomma till följd av aggregering av befintliga populationer eller av en ökad produktion inom området för vindkraftparken och konsekvensen har bedömts som positiv-obetydlig".

Bedömningarna av påverkan grundar sig på extrapolering av laboratoriestudier och studier av små vindparker, på förhållandevis grunt vatten nära kust, och med få turbiner och låg produktionskapacitet. De parker som nu är aktuella har en helt annan karaktär. Mycket få studier omfattar flera påverkansfaktorer eller ekosystemkomponenter samtidigt. Det är uppenbart att kumulativ påverkan och ekosystemeffekter är svårt att bedöma. Effekter på regional havsbassängsnivå verkar ansvariga myndigheter och regeringen helt oförmögna att beakta; endast SMHI har lyft den frågan.

SFPO ser inte att det är meningsfullt att i detalj bemöta bolagets alla spekulativa slutsatser om vindparkens påverkan på fiskbestånd och miljö. Vi vill i stället uppmärksamma Länsstyrelsen, SGU och Mark- och miljödomstolen (MMD) på slutsatser i några rapporter som nyligen publicerats. Vi återger slutsatser från dessa på originalspråk (våra understrykningar).

Energimyndigheten skriver i sin rapport *Förslag på lämpliga Energiutvinningsområden för havsplanerna*: ”Vad gäller vindkraftens påverkan på fisk- och skaldjursresurserna är kunskapsläget ofullständigt, särskilt vad gäller långsiktiga och kumulativa effekter. Exempelvis är effekter av undervattensljud på exempelvis vandring och lek svårstuderade. Studierna som finns är heller inte entydiga. Studier pekar på både positiva och negativa effekter på fisk- och skaldjurspopulationer.”

Norska Havsforskningsinstituttet publicerade nyligen rapporten *Kunnskapsinnhentning for sameksistes mellom fiskeri- og havvindsnæring* (Rapport från havsforskningen nr. 2023–40). I rapportens sammanfattning skriver man: ”Mange land i Europa planlegger utbygging av store havvindparker som svar på det økende behovet for fornybar energi og energisikkerhet. Norge, som er verdensledende innen flytende havvindteknologi, står i startgropen av et stort fornybar energi løft for havvind langs kysten. Det er ukjent hvilken effekt havvind vil ha på havmiljøet i norske farvann eller hvordan vindparker vil påvirke andre sektorer som opererer i havområder, som fiskeri.”

I rapporten drar man slutsatsen att: ”Dagens forskning kan ikke svare på spørsmålene fiskerne har om hvilke effekter havvindutbygging vil ha på fiskeriene, der er fortsatt mange og store kunnskapshull f.eks. effekt av nytt substrat (REV-effekt), effekter av støy, elektromagnetisme, fjerning av vind og strømendringer, samt effekt av fiske frie områder og forflytting av fiskepress.”

Europeiska revisionsrätten skriver i Executive summary till rapporten *Offshore renewable energy in the EU, Ambitious plans for growth but sustainability remains a challenge* (2023/22): ”Similarly, numerous environmental aspects linked to planned offshore renewable energy deployment are still to be recognised and given the scale of the planned offshore renewable energy rollout in the coming years, the environmental footprint on marine life may be significant.”

SFPO drar slutsatsen att det bolaget hävdar om frånvaro av negativa effekter och tillkomsten av positiva effekter av parken Västvind är högst spekulativt och vilar på osäker vetenskaplig grund.

Effekter på yrkesfiske, livsmedelsförsörjning och riksintresse

Bolaget menar att yrkesfisket kan tillfälligt komma att behöva begränsas i området under anläggnings- och avvecklingsfaserna men att utgångspunkten i projektet är att inte helt stänga av området för fiske och på så vis möjliggör samexistens. Deras samlade bedömning är: "Den del av projektområdet som ligger inom området av riksintresse utgör i storleksordningen 5 % av riksintresseområdet. Utifrån detta och att bolagets ambition är att samexistens ska kunna råda mellan vindkraftparken och yrkesfisket väntas vindkraftparken inte innebära någon påtaglig skada på riksintresset."

SFPO vill uppmärksamma Länsstyrelsen och Domstolen på att Bolaget ännu inte bestämt vilken typ av fundament som kommer att användas i parken (dokument: 4311-2024-44 komplettering.pdf). Om det blir flytande fundament kommer fiske i parken inte vara möjligt.

Naturligtvis beskriver Bolaget vad dom anser blir effekten endast av den aktuella parken. Ansvariga myndigheter och regeringen måste dock lyfta blicken. Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har nyligen levererat förslag på nya havsplaner till regeringen. Man slår fast att "Samtliga nio områden för energiutvinning i förslag till havsplan Västerhavet bedöms sammantaget ha potentiell stor påverkan på yrkesfiskets bedrivande. Utifrån landningsvärden och andel i av aktuella fisken bedöms påverkan vara relativt stort, avseende trålfiske efter kräfta och fisk, samt räkfiske."

Vad gäller det nu aktuella området är det helt klart att området är av stor betydelse för fisket efter havskräfta och fisk. Havskräftan i området har en exceptionell kvalitet. SFPO anser att området är mycket olämpligt som energiutvinningsområde. Figur 79 i den konsekvensutredning som HaV nyligen levererat till regeringen visar att området utmärker sig för höga landningsvärden för kräfta/fisk.

Vad gäller bolagets kalkyler av bortfallet av landningsvärden (bilag C6 och 16) måste man beakta att tråldragen följer oftast djup och strukturer på botten och utformningen beror på faktorer som tid på året, tid på dygnet, temperatur, väderleksförhållanden, hinder på botten med mera. Detta innebär att parkens etablering gör att tråldrag som går igenom parken inte kommer att kunna genomföras; att avbryta och återuppta tråldragen är inte praktiskt/ekonomiskt möjligt. Den skada parken kommer att medföra blir således betydligt större än vad som redovisas i MKB:n. I en utredning som beställts av HaV inom ramen för arbetet med de nya havsplanerna tar beräkningarna hänsyn till att ovan beskrivna fiskemönster förstörs. Det landningsvärde som skulle påverkas av Västvind, baserat på åren 2013–2023, uppgår då till

7,4 mnkr per år¹. Det blir ett ansevärt bortfall över en tänkt livslängd om 45 år. Beaktar man dessutom att verkens fundament, efter avveckling, av allt att döma blir kvar på botten så är det helt klart att möjligheter till fiske, landningsvärden och livsmedelsproduktion kommer att påverkas under överskådlig tid.

Vad gäller möjligheter till samexistens, som bolaget vurmar för, drar HaV och Energimyndigheten slutsatsen att "Möjligheten för samexistens mellan havsbaserad vindkraft och yrkesfiske skiljer sig åt beroende på fiskemetod, typ av vindkraftspark och de miljömässiga förutsättningarna i området. Samexistens med fiske med aktiva redskap är i stort sett oprövat och bedöms som svårt eller mycket svårt, framför allt på grund av säkerhetsriskerna."² Vi drar slutsatsen att resultatet av bolagets ambitioner om samexistens kommer att bli mycket svåra att infria. Att samexistens i någon utsträckning kommer att bli möjlig återstår att bevisa; det går inte att prediktera omfattningen av denna. Tilläggas bör att, efter avveckling, blir verkens fundament av allt att döma kvar på havsbotten och kommer för evigt vara ett hinder för fiske. Möjligheter till fiske och livsmedelsproduktion kommer alltså att påverkas under överskådlig tid.

Bolagets vurmande för samexistens tycks dock något ihålig. Bolaget ännu inte bestämt vilken typ av fundament som kommer att användas i parken (dokument: 4311-2024-44 komplettering.pdf). Om det blir flytande fundament kommer fiske i parken inte vara möjligt.

Bolaget hävdar inte explicit att fisket inom parken lätt kan flyttas till andra områden. Dock spekulerar den utredning som Länsstyrelsen i Västra Götaland beställt i att det kan ske och att negativa effekter då uteblir. Vi ifrågasätter starkt att ett hopträngt fiske på kvarvarande tillgängliga ytor, med ett ökat fisketryck inom dessa, skall ge oförändrade totala fångster. Dessutom har fisk och skaldjur ett förekomstmönster som varierar över året – blir man exempelvis utestängd från ett område som normalt är bra i april är det långt ifrån säkert att ett alternativt område är bra i april.

Bolaget hävdar att vindkraftsparken inte kommer innebära någon påtaglig skada på riksintresset. På Boverkets hemsida kan man läsa följande om riksintressen (våra understrykningar):

- För att åtgärden ska vara otillåten så måste skadan (påtagligt försvåra, på grund av olika språkbruk används skada som ett samlingsbegrepp av myndigheten) vara påtaglig, det vill säga skadan måste vara av en viss dignitet. Däremot behöver det inte vara säkert att skadan verkligen inträffar, det räcker med att åtgärden "kan" medföra en påtaglig skada för att den ska vara otillåten.
- För att en åtgärd ska anses medföra en påtaglig skada så ska den antingen ha bestående negativ inverkan på det aktuella intresset eller tillfälligt ha mycket stor negativ

¹ AgriFood Economics Centre, RAPPORT 2024:2

² Samexistens mellan havsbaserad vindkraft, yrkesfiske, vattenbruk och naturvård. Havs- och vattenmyndigheten. Rapport 2023:2

påverkan på detta.

- En åtgärd kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse och därför vara otillåten även om åtgärden vidtas utanför riksintresseområdet. Det spelar alltså ingen roll om åtgärden är lokaliserad inom eller utanför det utpekade området. Det är åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och egenskaper som ska bedömas.
- En åtgärd som utförs på ett sådant sätt att den utgör ett hinder mot att utnyttja ett områdes fulla potential skulle också kunna anses medföra en påtaglig skada
- Även olika typer av barriäreffekter och brutna samband kan innebära påtaglig skada på ett riksintresse.

Mot bakgrund av ovanstående punkter, och det faktum att en etablering av Västvind inte bara ger ett bortfall av landningsvärde inom området utan påverkar fiskemönstret i stora intilliggande områden av riksintresse för yrkesfiske, anser SFPO att Bolaget underskattar parkens påverkan på riksintresset. Eftersom området av riksintresse är betydligt större än den del som överlappar med parken och att parken bryter fiskemönster i riksintresseområdet i dess helhet så skadar parken riksintresset även i de delar som inte överlappar med parken. En etablering av Västvind skulle synnerligen påtagligt försvåra näringens bedrivande.

Ett storskaligt ekologiskt experiment utan försiktighetsprincip

De snabbt ökande areella anspråken på haven gör det uppenbart att kumulativ långsiktig påverkan kommer att öka. SFPO anser att det finns en betydande risk att den stora expansionen av vindkraft till havs, förutom förödande konsekvenser för svenskt yrkesfiske och livsmedelsförsörjning, kan komma att ha betydande miljöpåverkan på regional nivå. Expansionen kan likställas med ett storskaligt ekologiskt experiment. EU:s gemensamma fiskeripolitik vilar bland annat på försiktighetsprincipen (artikel 2 i förordning (EU) 1380/2013) – den rådande ordningen för etablering av havsbaserad vindkraft påminner mer om ”Laissez-faire”.

Effekter på regionalt baserade demersala fiskeföretag och värdekedjor

När effekterna på yrkesfiske och livsmedelsförsörjning bedöms är det viktigt att förstå att svenskt demersalt fiske inte bedrivs av en statlig fiskekolchos som utför allt fiske – vi har regionalt förankrade fiskeföretag av varierande storlek, företrädesvis små och medelstora företag. Hade vi haft en fiskekolchos kanske det ur vissa aspekter skulle vara relevant att bedöma effekterna på fiske genom att resonera runt totala procentuella bortfall till följd av vindkraftsetableringar, då kolchosen då skulle tappa en del av omsättningen men fortsätta bedriva verksamhet.

Nu är det så att vi till största delen har individuella fiskeföretag med regional förankring och begränsad räckvidd för bedrivande av fiske. Analysen av effekterna på fisket måste omfatta det som är relevant för bedömningen av effekter på yrkesfiske, livsmedelsförsörjning och regionala värdekedjor – dvs. förutsättningarna för fiskeföretagens ekonomi och möjlighet till fortsatt existens. De ekonomiska marginalerna i det demersala fisket är mycket små och de nya förutsättningarna som den aktuella vindparkens etablering skulle innebära är med all säkerhet förödande för många fiskeföretag och därmed livsmedelsförsörjning och värdekedjor på land.

Yrkesfisket i Norra Västerhavet är också viktigt för livsmedelsberedskapen. Om yrkesfisket i regionen skulle försvinna skulle även en vital del av hela landets försörjningssäkerhet äventyras. Yrkesfiskeflottans utgör en livlina för befolkningens tillgång till proteiner i en krissituation. Under korta perioder kan fångsterna ökas markant, för att på så sätt tillförsäkra befolkningen livsmedel.

För SFPO är det oklart om denna bredare analys ska göras av det exploaterande bolaget eller den myndighet som bereder förslag till beslut. Yrkesfisket som förser konsumenter med livsmedel, bidrar även till arbetstillfällen och till att upprätthålla kustsamhällens identitet och livskraft. Yrkesfisket och dess kringverksamheter stärker också den lokala kulturmiljön som kulturbärare på många platser och skapar i många fall attraktionskraft för turism.

Det regeringsbeslut som nyligen togs om havsbaserad vindkraft utanför Hallands kust visar tydligt att Länsstyrelsens beredning och förslag till beslut är av mycket stor betydelse för regeringens slutgiltiga ställningstagande. Det vilar därför ett mycket stort ansvar på ansvariga myndigheter att göra en korrekt övergripande bedömning med hänsyn till samhällsekonomiska och kumulativa effekter.

Villkor, åtaganden och ersättning

SFPO har ovan tydliggjort att vi anser att tillstånd för vindparken Västvind enligt lagen om Sveriges ekonomiska zon inte ska medges. Om tillstånd för vindparken ändå ges anser SFPO nedanstående bör säkerställas i villkor eller åtaganden.

Nedanstående synpunkter berör dokumenten: (1) 4311-2024-44 komplettering.pdf, samt (2) 4311-2024-45.1 kompl Bilaga 1 - Sammanställning villkorsförslag och åtaganden.pdf

- Bolaget (dokument 1, punkt 37) menar att det i detta tidiga skede av projektet inte är miljömässigt motiverat och rimligt att uppställa krav på trålpassage genom vindkraftsparken. SFPO menar att ett sådant villkor är högst rimligt.
- Summan i det föreslagna villkoret 18 bör höjas från 10 mkr till 20 mkr.
- Första stycket i samma villkor bör tydliggöras så att det framgår att utformningen av parken omfattas. Se lydelse av villkor i tillståndet för vindparken Poseidon:

”Verksamhetsutövaren ska hålla samråd med yrkesfiskets producentorganisationer samt vattenbruksorganisationer om utformningen av parken”.

SFPO vill uppmärksamma Länsstyrelsen och Domstolen på att Bolaget ännu inte bestämt vilken typ av fundament som kommer att användas i parken (Pkt 8 dokument 1). Om det blir flytande fundament kommer fiske i parken inte vara möjligt.

- Åtagande 5. Det måste tydliggöras att kontrollprogrammet ska omfatta driftskedet.
- Bolaget motsätter sig villkor om undervattensljud under drift. SFPO vill i detta sammanhang påpeka att Havs- och vattenmyndigheten nyligen remitterat ändringar i föreskrifterna om vad som kännetecknar god miljöstatus samt miljökvalitetsnormer med indikatorer för Nordsjön och Östersjön (HVMFS 2012:18). Bland annat föreslås en ny miljökvalitetsnorm E.4.1 Tillförsel av kontinuerlig ljudenergi. Länsstyrelsen bör ta detta i beaktande vad gäller villkor om undervattensljud under drift.
- För att i möjligaste mån möjliggöra fiske inom parken samt minimera negativa effekter av elektromagnetiska fält ska alla kablar i inom parken plöjas ner eller på hårbotten täckas över.
- Om vindparken medges tillstånd ska den som medger tillståndet även beakta skadeståndsrättsliga principer och fastställa ersättning till skadelidande yrkesfiskare.

SVERIGES FISKARES PO

Peter Ronelöv Olsson
Ordförande

Ingemar Berglund
Utredare